

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Michał Jędrzejczyk

KAP.410.1.4.2024

Pan
Dominik Rozkrut
Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego
Aleja Niepodległości 208
00-925 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/001 Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 58 – Główny Urząd Statystyczny

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Główny Urząd Statystyczny, Aleja Niepodległości 208, 00-925 Warszawa (dalej: GUS).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dominik Rozkrut, Prezes Głównego Urzędu Statystycznego od 8 czerwca 2016 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli – Departament Administracji Publicznej.
Kontrolerzy	1. Tomasz Płudowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KAP/05/2024 z 03.01.2024 r. 2. Łukasz Hertel, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KAP/04/2024 z 03.01.2024 r.

(akta kontroli str. 1-6)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	<p>Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2023, pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowej 58 – Główny Urząd Statystyczny oraz ocena wykonania planu finansowego GUS (dysponenta III stopnia²) w ramach tej części budżetu państwa.</p> <p>Ocenie podlegały w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich, w tym rzeczowe efekty uzyskane w wyniku realizacji zadań finansowanych ze środków publicznych,– sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz wybranych sprawozdań za IV kwartał 2023 r. w zakresie operacji finansowych,– system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań,– nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³ (dalej: ufp), w tym nadzór nad wykonywaniem planów finansowych podległych jednostek. <p>Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego.</p>
Zakres kontroli	<p>Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:</p> <ul style="list-style-type: none">– analizy realizacji wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków,– kontroli prawidłowości zmian budżetu dokonywanych w części 58 – Główny Urząd Statystyczny w trakcie roku budżetowego,– kontroli prawidłowości zmian wynikających z podziału rezerw celowych,– kontroli prawidłowości dokonanych blokad,

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Dalej: Centrala GUS.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.

- kontroli przestrzegania ustalonych dla części 58 limitów wydatków, w tym limitów środków na wynagrodzenia,
- kontroli wykorzystania środków otrzymanych z rezerw celowych,
- szczegółowej analizy wybranej próby wydatków Centrali GUS (dysponenta III stopnia),
- kontroli prawidłowości udzielania i realizacji wybranych zamówień publicznych,
- analizy stanu zobowiązań,
- analizy prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań,
- analizy stosowanych przez dysponenta procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania sprawozdań,
- analizy stosowanych przez dysponenta instrumentów nadzoru nad wykonaniem budżetu państwa i budżetu środków europejskich przez podległe jednostki finansowane w ramach części 58 – Główny Urząd Statystyczny.

Do oceny wykonania budżetu państwa w części 58 – Główny Urząd Statystyczny wykorzystano również wyniki kontroli wykonania planu finansowego na 2023 r. Głównego Urzędu Statystycznego (dysponenta III stopnia).

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. *Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowe kontrolowanej działalności.*

III. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 58 – Główny Urząd Statystyczny.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W toku wymienionych powyżej działań kontrolnych stwierdzono, że wydatki zostały poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w ustawie o finansach publicznych i aktach wykonawczych. Nie stwierdzono niecelowego lub niegospodarnego wydatkowania środków publicznych.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie zaopiniowała łączne roczne sprawozdania budżetowe za 2023 r. oraz wybrane sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2023 r., które zostały sporządzone prawidłowo na podstawie danych wynikających ze sprawozdań jednostkowych podległych dysponentów oraz Centrali GUS (dysponenta III stopnia).

Sprawowane przez dysponenta części 58 nadzór i kontrola nad wykonaniem budżetu, o których mowa w art. 175 ust. 1 i 2 ufp, były skuteczne.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dochody budżetowe

Opis stanu faktycznego

W ustawie budżetowej⁶ dochody budżetu państwa w części 58 zostały zaplanowane w kwocie 1465,0 tys. zł. Zrealizowano dochody w wysokości 2678,3 tys. zł, tj. wyższej o 82,8% niż kwota planowana. Pochodziły one m.in. z wpływów z tytułu udostępniania

⁴ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2023 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej, stosuje się ocenę w formie opisowej.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Ustawa budżetowa na rok 2023 z 15 grudnia 2022 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 256, ze zm.).

danych statystycznych, interpretacji w zakresie klasyfikacji i nomenklatur, udostępniania baz i banków danych oraz danych z rejestru REGON, tworzenia opracowań statystycznych.

Głównymi przyczynami wyższego wykonania w 2023 roku dochodów były m.in.: wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów, wpływy z tytułu opłat i kosztów sądowych oraz innych opłat uiszczanych na rzecz Skarbu Państwa z tytułu postępowania sądowego i prokuratorskiego.

Wykonanie dochodów w 2023 roku w zakresie części 58 budżetu państwa w stosunku do wykonania w 2022 roku było wyższe o 414,5 tys. zł (tj. o 18,3%). Głównymi przyczynami były m.in. wyższe wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów oraz wyższe wpływy z rozliczeń/zwrotów z lat ubiegłych⁷.

Zrealizowane przez dysponenta III stopnia dochody w 2023 r. wyniosły 1578,5 tys. zł i były wyższe od planowanych o 87,7% (o 737,5 tys. zł). Wykonanie dochodów w 2023 roku w stosunku do wykonania w 2022 roku było wyższe o 564,8 tys. zł (tj. o 55,7%), głównie z powodu wpływów z tytułu kar umownych i rozliczeń.

(akta kontroli str. 26-30, 55-71, 80-134 , CD-1 pliki: 077-092, 095-137, 167-880)

Na koniec 2023 r., według sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 58 wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 1665,3 tys. zł, w tym zaległości netto stanowiły kwotę 1655,9 tys. zł. W porównaniu z rokiem 2022, należności ogółem były niższe o 161,3 tys. zł (tj. o 9%), a zaległości były wyższe o 133,2 tys. zł (tj. o 9%).

Na koniec 2023 r., według sprawozdania Rb-27, w Centrali GUS (dysponent III stopnia) wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w wysokości 1258,5 tys. zł, w tym zaległości netto 1258,5 tys. zł. W porównaniu z rokiem 2022 należności ogółem były niższe o 170,8 tys. zł (12%) a zaległości były wyższe o 118,6 tys. zł (10%).

Głównymi tytułami należności pozostałymi do zapłaty na koniec 2023 r. (w tym zaległości netto) były m.in.:

- należności z tytułu kar wynikających z postanowień umów - 980,7 tys. zł (w całości stanowiąca zaległość netto),
- należności z tytułu odsetek ustawowych od nieterminowych płatności – 265 tys. zł (w tym zaległości netto 265 tys. zł).

Głównymi przyczynami spadku należności pozostałych do zapłaty w 2023 r. w stosunku do 2022 r. były m.in.: zapłata należności od pięciu kontrahentów oraz niższe koszty z tytułu zastępstwa procesowego. Przyczyną wzrostu zaległości netto w 2023 r. w stosunku do 2022 r. było głównie naliczenie dalszych odsetek ustawowych od nieterminowych płatności.

(akta kontroli str. 55-71, 80-91, CD-1 pliki: 077-092, 095-102)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OBSZAR

2. Wydatki

2.1. Wydatki budżetu państwa

Opis stanu
faktycznego

Wydatki budżetu państwa na 2023 r. w części 58 zaplanowano w wysokości 625 626,4 tys. zł, a zrealizowano w kwocie 609 384,3 tys. zł, co stanowiło 97,4% planu po zmianach i 127,3% wykonania z roku 2022 (478 681,1 tys. zł)⁸.

⁷ M.in. uzyskano wyższe zwroty wydatków za media, energię elektryczną i ciepłą za rok 2022 oraz otrzymano zwrot niewykorzystanych środków na zintegrowane badania statystyczne za IV kw. 2022 r.

⁸ Według sprawozdania Rb-28 za 2023 r.

Zrealizowane w 2023 r. wydatki Centrali GUS (dysponent III stopnia) wyniosły 113 920,3 tys. zł, co stanowiło 92,9% planu po zmianach (122 663,6 tys. zł)⁹. W porównaniu do roku 2022 zwiększyły się one o 17 987,4 tys. zł, tj. o 18,8%.

W porównaniu do 2022 r. wyższe wydatki dysponenta części i dysponenta III stopnia wynikały głównie ze zwiększenia limitu wydatków w zakresie wynagrodzeń osobowych oraz pochodnych od wynagrodzeń w związku z otrzymaniem (decyzją Ministra Finansów¹⁰) dodatkowych środków na sfinansowanie od 1 stycznia 2023 r. regulacji wynagrodzeń pracowników jednostek służb statystyki publicznej oraz zwiększenia limitu wydatków na wydatki bieżące.

(akta kontroli str. 55-71, 80-134, CD-1 pliki: 077-092, 095-137)

W 2023 r. w cz. 58 GUS nie były uruchamiane środki z rezerwy ogólnej. Na podstawie decyzji Ministra Finansów zwiększono plan finansowy części 58 środkami z rezerwy celowej na łączną kwotę 54 767,2 tys. zł (w tym: kwota 48 109,4 tys. zł z rezerwy celowej budżetu państwa, a kwota 6 657,8 tys. zł z rezerwy celowej budżetu środków europejskich). Wykonanie wyniosło 52 716,7 tys. zł, tj. 96,3 % kwoty otrzymanej z rezerwy.

W Centrali GUS (dysponent III stopnia) wydatkowano 16 570,6 tys. zł, tj. 98,0% kwoty otrzymanej (16 903,7 tys. zł).

Szczegółowe badanie wydatkowania przez dysponenta części środków na łączną kwotę 11 753,6 tys. zł¹¹ (tj. 21,5 % środków otrzymanych z rezerwy celowej)¹² wykazało, że zostały one wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem na sfinansowanie od 1 stycznia 2023 r. regulacji wynagrodzeń wraz z pochodnymi dla pracowników jednostek służb statystyki publicznej.

(akta kontroli str. 31-45, 80-91, 154-168, CD-1 pliki: 012-050, 056-073, 095-102)

Prezes GUS, na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 pkt 2 ufp, w związku z nadmiarem środków, podjął cztery decyzje o blokowaniu wydatków na łączną kwotę 13 419,4 tys. zł (w tym 13 238,2 tys. zł w ramach budżetu państwa, co stanowiło 2,1% planu po zmianach oraz 181,2 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich, co stanowiło 1,7% planu po zmianach), z czego 1733,8 tys. zł pochodziło z rezerwy celowej. Głównymi przyczynami niewykorzystania środków były m.in.: niższe niż pierwotnie szacowano wartości ofert w postępowaniach przetargowych oraz przebywanie pracowników na zwolnieniach lekarskich.

W wyniku szczegółowego badania zablokowanych środków na łączną kwotę 2943,4 tys. zł¹³ (21,9% wartości dokonanych blokad) w ramach dwóch decyzji Prezesa GUS o blokowaniu wydatków¹⁴ ustalono, że zostały one podjęte niezwłocznie po otrzymaniu od dysponenta III stopnia informacji o nadmiarze środków. Przyczynami blokad były m.in.: niewykorzystanie środków w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 związane z oszczędnościami przetargowymi, wielokrotne unieważnianie postępowań przetargowych z powodu niewyłonienia wykonawców oraz przebywanie pracowników na zwolnieniach lekarskich.

(akta kontroli str. 118-134, 169-175, CD-1 plik: 116-137, 325-343)

W 2023 r. z cz. 58 budżetu państwa nie przekazywano środków na Fundusz Przeciwdziałania COVID-19 bądź Fundusz Pomocy.

⁹ Według sprawozdania Rb-28 za 2023 r. (Centrala GUS).

¹⁰ MF/FS3.4143.3.114.2023.MF.1681 z 12 maja 2023 r. (dalej: decyzja MF z 12 maja 2023 r.)

¹¹ W tym: 9916,4 tys. zł w ramach budżetu państwa, 1837,2 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich.

¹² Przyznanych z poz. 8, 44 i 98 rezerwy celowej.

¹³ W tym 2897,8 tys. zł w ramach budżetu państwa oraz 45,6 tys. zł w ramach budżetu środków europejskich.

¹⁴ Decyzja nr GUS-DB01.3020.97.2022.3 z 20 grudnia 2023 r. oraz decyzja GUS-DB01.3020.97.2023.4 z 20 grudnia 2023 r.

Wydatki budżetu państwa w części 58 w podziale na grupy ekonomiczne¹⁵ przedstawiały się następująco:

- a) W 2023 r. z budżetu części 58 nie udzielano dotacji ani subwencji.
- b) Świadczenia na rzecz osób fizycznych w cz. 58 wyniosły 1674,8 tys. zł (0,3% wydatków w części), co stanowiło 92% planu po zmianach oraz 138,8% wykonania z 2022 r. (1206,9 tys. zł). Zostały one poniesione m.in. na świadczenia rzeczowe dla pracowników na podstawie przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy oraz diety dla członków Rady Statystyki i Komisji Metodologicznej. Głównym powodem wzrostu wydatków osobowych niezaliczonych do wynagrodzeń było wejście w życie w 2023 r., przepisów Kodeksu pracy¹⁶, wprowadzających pracę zdalną i zasady jej wykonywania a tym samym nałożenie na pracodawcę obowiązku rekompensaty pracownikom wydatków związanych z pracą zdalną.
- c) Wydatki bieżące jednostek budżetowych wyniosły 603 487,1 tys. zł (99% wydatków w części), co stanowiło 97,8% planu po zmianach i 128% wykonania z 2022 r. (471 531,4 tys. zł).

Wydatki na wynagrodzenia w części 58 w 2023 r. wyniosły 443 144,7 tys. zł¹⁷ i były wyższe od wydatków poniesionych w 2022 r. o 81 515,7 tys. zł (tj. o 22,5%). Spowodowane to było przede wszystkim wzrostem wydatków w zakresie wynagrodzeń oraz pochodnych od wynagrodzeń w związku z otrzymaniem środków, decyzją MF z 12 maja 2023 r., na sfinansowanie od 1 stycznia 2023 r. regulacji wynagrodzeń dla pracowników jednostek służb statystyki publicznej oraz spadkiem zatrudnienia. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego pełnozatrudnionego w 2023 r. wynosiło 7482 zł¹⁸ i w porównaniu z przeciętnym wynagrodzeniem w 2022 r. (5916 zł) było wyższe o 1566 zł, tj. o 26,5%.

Przeciętne zatrudnienie¹⁹ w 2023 r. w części 58 wyniosło 4936 osób i było o 158 osób niższe niż w 2022 r. (5094 osób). Przeciętne zatrudnienie w grupie pracowników nieobjętych mnożnikowym systemem wynagradzania wynosiło 1493 osób (o 19 osób mniej niż w 2022 r.), a w grupie osób będących członkami korpusu służby cywilnej wynosiło 3442 osób (o 139 osób mniej niż w 2022 r.).

Dyrektor Generalna GUS wskazała, że *trend spadkowy dotyczący przeciętnego zatrudnienia w części 58 budżetu państwa – Główny Urząd Statystyczny jest zauważalny od wielu lat (...). Przyczyną takiego stanu rzeczy, jest z jednej strony naturalna fluktuacja kadr spowodowana odejściami pracowników na emerytury czy też zmianą miejsca pracy, z drugiej zaś to celowo prowadzona polityka kadrowo-płacowa dyrektorów jednostek służb statystyki publicznej. Niezatrudnianie w miejsce osób odchodzących nowych pracowników i przejęcie ich obowiązków przez osoby już zatrudnione, pozwala nie tylko na zapewnienie ciągłości i wysokiej jakości realizowanych zadań, ale również na podniesienie już zatrudnionym pracownikom wynagrodzeń (...) których niski poziom jest główną przyczyną decyzji o zmianie miejsca zatrudnienia. (...) wynagrodzenia oferowane przez Główny Urząd Statystyczny nadal odbiegają znacząco od poziomu wynagrodzeń proponowanych przez inne podmioty, zarówno państwowe jak i prywatne, co w konsekwencji powoduje trudności z zatrudnieniem nowych osób w miejsce tych, które odeszły.*

¹⁵ Z uwzględnieniem wydatków z grupy Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej.

¹⁶ Ustawa z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 240).

¹⁷ Według sprawozdania Rb-70, o zatrudnieniu i wynagrodzeniach.

¹⁸ Według sprawozdania Rb-70, o zatrudnieniu i wynagrodzeniach.

¹⁹ Według sprawozdania Rb-70, w przeliczeniu na pełne etaty.

Nie przekroczono limitów wydatków na wynagrodzenia oraz stanu zatrudnienia.

W 2023 r. w Centrali GUS nie zawierano umów zlecenia, natomiast umowy o dzieło na rzecz Centrali GUS realizowały 22 osoby niebędące pracownikami GUS. Wydatki na te umowy wyniosły 119,1 tys. zł i były wyższe o 41,7 tys. zł niż w 2022 r. Realizowane umowy o dzieło dotyczyły przede wszystkim wykonania: ekspertyz szacunków produkcji rolnej i ogrodniczej w 2023 r., oceny produktów dostarczonych w ramach grantu *Zaufane inteligentne statystyki – Web Intelligence Network – 2020-PL-SmartStat* w latach 2022-2025 oraz opracowania wyników z badania *przemocy uwarunkowanej płcią i interpersonalnej (pełne wdrożenie)*. Głównymi przyczynami wzrostu wydatków były: wyższa wartość złożonych ofert przez wykonawców oraz zrealizowanie umowy, której przedmiotem było opracowanie wyników badania przemocy uwarunkowanej płcią.

Ponadto Dyrektor Generalna GUS wskazała, że *zadania wyszczególnione w umowach były realizowane przez ekspertów i naukowców na podstawie gruntownej wiedzy specjalistycznej z zakresu: uwarunkowań produkcyjnych poszczególnych upraw, ocen czynników plonotwórczych i zastosowania wielu analiz porównawczych, wiedzy naukowej, jak również ze względu na udział w międzynarodowym lub krajowym projekcie badawczym z obszaru statystyki, doświadczenia z zakresu kryminologii oraz bardzo dobrą znajomość języka angielskiego. Wymagania określone Wykonawcom we wnioskach o udzielenie zamówień publicznych oraz w Opisie przedmiotu zamówienia w znacznym stopniu wykraczały poza wiedzę pracowniczą.*

Szczegółowym badaniem objęto prawidłowość realizacji trzech umów o dzieło²⁰ wybranych wg osądu kontrolera. Analiza umów nie wykazała nieprawidłowości.

- d) Wydatki majątkowe w części 58 zrealizowano w kwocie 4222,4 tys. zł (0,7% wydatków w części), co stanowiło 63,7% planu po zmianach (6632,9 tys. zł) i 71,1% kwoty zrealizowanej w 2022 r. (5942,7 tys. zł). Niższe wykonanie wydatków majątkowych, w stosunku do planu po zmianach spowodowane było m.in: niezrealizowaniem zadania dotyczącego przebudowy systemu wodnokanalizacyjnego w budynku Głównego Urzędu Statystycznego z powodu kilkukrotnych unieważnień postępowań o udzielenie zamówienia publicznego i tym samym brakiem możliwości realizacji przedmiotowej inwestycji w 2023 r. oraz przesunięciem na kolejne lata zakupu sprzętu i oprogramowania na potrzeby projektu realizowanego w ramach Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027. Niższe wykonanie wydatków w odniesieniu do 2022 r. wynikało przede wszystkim z zakończenia realizacji projektów m.in. *Wdrożenie Kompleksowego Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji – KSZBI dla statystyki publicznej oraz Przestrzenne Dane Statystyczne w Systemie Informacyjnym Państwa.*

W Centrali GUS zrealizowano wydatki majątkowe w kwocie 412,7 tys. zł, co stanowiło 19% planu po zmianach (2177,1 tys. zł) i 21,1% wykonania z 2022 r. (1960,8 tys. zł).

Analiza wydatków majątkowych Centrali GUS wykazała, że zmiany wprowadzane w planie finansowym dokonywane były w sposób celowy. W ramach pierwotnie zaplanowanej kwoty wydatków majątkowych (4445,0 tys. zł) planowano realizację czterech zadań. W trakcie roku

²⁰ Zbadano umowy: Umowa o dzieło nr 4/BS/2023 na opracowanie wyników z badania przemocy uwarunkowanej płcią i interpersonalnej (pełne wdrożenie) zgodnie z przekazanym przez Eurostat wzorem (dział 5 podręcznika metodologicznego) – wydatek w kwocie 14 000 zł; Umowa o dzieło 43/3/DR/2023 na zamówienie trzech ekspertyz dotyczących szacunkowej powierzchni, plonów i zbiorów rzepaku i rzepiku ogółem w podziale na poszczególne formy (ozime i jare) dla rolnictwa ogółem na szczeblu krajowym - wydatek w kwocie 5400 zł; Umowa o dzieło 43/4/DR/2023 na zamówienie trzech ekspertyz dotyczących szacunkowej powierzchni, plonów i zbiorów rzepaku i rzepiku ogółem w podziale na poszczególne formy (ozime i jare) dla rolnictwa ogółem na szczeblu krajowym - wydatek w kwocie 4800 zł.

budżetowego zrezygnowano z dwóch zadań o łącznej wartości 3915,0 tys. zł²¹ i wprowadzono 5 nowych o łącznej wartości 1542,2 tys. zł²². Ostatecznie zaplanowano 7 zadań, z których 5 wykonano w pełnym zakresie. W ramach zrealizowanych zadań m.in. rozbudowano System Kontroli Dostępu oraz zamontowano instalację pozyskującą energię ze źródeł odnawialnych w postaci paneli fotowoltaicznych. Brak realizacji dwóch zadań²³ wynikał z braku wyłonienia wykonawców w związku z kilkukrotnym unieważnianiem postępowań o udzielenie zamówienia publicznego oraz dokonania zakupów, w ramach powstałych oszczędności, z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

(akta kontroli str. 55-71, 80-134, 142-153, 236, 337-341, CD-1 plik: 051-055, 077-092, 095-131)

Szczegółowym badaniem objęto prawidłowość realizacji wydatków budżetu państwa Centrali GUS (dysponenta III stopnia) w kwocie 7737,9 tys. zł (w tym wydatki bieżące w kwocie 7437,8 tys. zł, wydatki majątkowe w kwocie 295,4 tys. zł oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych w kwocie 4,7 tys. zł). Stanowiły one 1,3% wydatków w części 58 (609 384,3 tys. zł) i 6,8% wydatków dysponenta III stopnia (113 920,3 tys. zł). Doboru próby dokonano na podstawie wygenerowanych z systemu księgowego zapisów księgowych i odpowiadających im dowodów księgowych dotyczących pozapłacowych wydatków kontrolowanej jednostki. Próba wylosowana metodą monetarną (MUS – z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wartości) obejmowała 40 dowodów księgowych na łączną kwotę 7276,1 tys. zł. Próba wydatków dobranych celowo (wg osądu kontrolera) obejmowała 22 dowody księgowe na łączną kwotę 461,8 tys. zł.

Badanie wydatków wykazało, że dokonano ich zgodnie z przepisami, planem finansowym oraz umowami, na zadania służące realizacji celów jednostki.

(akta kontroli str. 230-236, CD-2 plik: 001)

Badaniem objęto również prawidłowość stosowania procedur realizacji zamówień publicznych określonych w ustawie z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych²⁴ w odniesieniu do jednego²⁵ postępowania o udzielenia zamówienia publicznego o łącznej wartości 221,2 tys. zł (kwota wydatku w 2023 r. – 169,1 tys. zł), które przeprowadzono w trybie przetargu nieograniczonego, na podstawie art. 132 w związku z art. 129 ust. 1 pkt 1 upzp. Dodatkowo zbadano dwa²⁶, postępowania, o łącznej wartości 154,9 tys. zł (kwota wydatku w 2023 r. – 136,4 tys. zł) - każde o wartości poniżej 130 tys. zł, bez zastosowania upzp prowadzonych w oparciu o *Regulamin udzielania zamówień publicznych w GUS*²⁷.

Badanie wyboru trybu udzielania zamówienia publicznego, wyłączenia stosowania upzp, a także badanie w zakresie stosowania procedur określonych w upzp oraz w wewnętrznych regulacjach GUS nie wykazało nieprawidłowości. Realizacja

²¹ Projekty dostosowania budynku Głównego Urzędu Statystycznego do zaleceń ekspertyzy p.poz oraz Zakup zintegrowanego systemu informatycznego zarządzania zasobami.

²² Wprowadzone zadania to m.in.: Rozbudowa Systemu Kontroli Dostępu (SKD), Zakup i dostawa tabletów oraz Wydatki inwestycyjne w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020, projekt pt. „Wrota Statystyki” (współfinansowane z budżetu środków europejskich w kwocie 650,4 tys. zł).

²³ Przebudowa systemu wodnokanalizacyjnego w budynku Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie przy al. Niepodległości 208 oraz Wydatki inwestycyjne w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027 (PTFE) projekt pt. „Utrzymanie zasobów ludzkich służb statystyki publicznej niezbędnych do zapewnienia sprawnego monitorowania polityki spójności w latach 2022-2023”.

²⁴ Dz. U z 2023 r. poz. 1605, ze zm. (dalej: upzp).

²⁵ Kompleksowa obsługa spotkań oraz wydarzeń organizowanych przez Główny Urząd Statystyczny w 2023 r. (umowa nr 8/DB/PN/2023 z 27.06.2023 r.).

²⁶ Przygotowanie metodyczne oraz przeprowadzenie zajęć indywidualnych z języka angielskiego dla pracowników Głównego Urzędu Statystycznego, zwanego dalej „GUS”. Umowa nr 28/BK/2023 z 23.06.2023 r. (Łączna wartość zamówienia 76,8 tys. zł, kwota wydatku w 2023 r. 58,3 tys. zł); Wykonanie usług cateringowych dla potrzeb spotkań organizowanych w siedzibie Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. Umowa nr 16/DB/2023 z 21.03.2023 r. (Łączna wartość zamówienia 78,1 tys. zł, kwota wydatku w 2023 r. 78,1 tys. zł).

²⁷ Stanowiący załącznik do zarządzenia nr 30 Dyrektora Generalnego GUS z dnia 18 lipca 2022 r.

badanych zamówień była zgodna z treścią zawartych umów, a poniesione wydatki były celowe, gospodarne oraz służyły realizacji zadań jednostki. Prawidłowo stosowano zasadę zachowania uczciwej konkurencji oraz równego traktowania wykonawców.

(akta kontroli str. 237-247, CD-1 plik: 721-742)

Zobowiązania w części 58 budżetu państwa na koniec 2023 roku wyniosły 36 818,3 tys. zł i były wyższe o 21,4% od zobowiązań na koniec 2022 r. (30 337,0 tys. zł). Największy udział stanowiły zobowiązania z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego (29 638,5 tys. zł, wzrost o 5 658,9 tys. zł w porównaniu do 2022 r.). Główną przyczyną wzrostu zobowiązań było naliczenie dodatkowego wynagrodzenia rocznego za 2023 r. co wynikało ze wzrostu wynagrodzeń członków korpusu służby cywilnej i osób nieobjętych mnożnikowymi systemami wynagrodzeń na skutek przyznania dodatkowych środków na sfinansowanie od 1 stycznia 2023 r. regulacji wynagrodzeń dla pracowników jednostek służb statystyki publicznej. Na koniec 2023 r. w części 58 nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Zobowiązania w Centrali GUS na koniec 2023 roku wyniosły 6873,0 tys. zł i były wyższe o 21,2% od zobowiązań na koniec 2022 r. (5668,9 tys. zł). Największy udział stanowiły zobowiązania z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego (5670,3 tys. zł). Na koniec 2023 r. w Centrali GUS nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Ponadto, w 2023 r. w Centrali GUS, dokonano zapłaty odsetek w wysokości 496,13 zł od zobowiązania przeterminowanego dotyczącego wypłaty nagrody jubileuszowej. Wynikało to z konieczności dwukrotnego ustalenia przez GUS (w odstępie ponad roku) zasadności prawa pracownika do nagrody jubileuszowej i sporządzenia przez radców prawnych dwóch odmiennych opinii prawnych w tym zakresie.

(akta kontroli str. 80-91, 118-134, 199-223, CD-1 plik: 095-102, 116-131)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2. Wydatki budżetu środków europejskich

Opis stanu
faktycznego

Wydatki budżetu środków europejskich w części 58 zostały zrealizowane w wysokości 10 199,9 tys. zł, co stanowiło 98,2% planu po zmianach (10 385,8 tys. zł)²⁸. W porównaniu do 2022 r. (16 673,8 tys. zł) wydatki budżetu środków europejskich były niższe o 6473,8 tys. zł, tj. o 38,8%.

Zrealizowane w 2023 r. wydatki Centrali GUS wyniosły 7918,8 tys. zł, co stanowiło 98,2% planu po zmianach (8065,9 tys. zł). W porównaniu do roku 2022 (12 260,8 tys. zł) wydatki te były niższe o 4342 tys. zł, tj. o 35,4%.

Zmniejszenie wydatków dysponenta części i Centrali GUS wynikało przede wszystkim z zakończenia części projektów w 2022 r. oraz realizacji mniejszej liczby projektów w 2023 r.

Wydatki budżetu środków europejskich zostały poniesione na realizację w ramach:

- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 projektu *Termomodernizacja budynku Głównego Urzędu Statystycznego*,
- Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 dwóch projektów: *System Monitorowania Usług Publicznych – wdrożenie SMUP* oraz *Zintegrowany System Monitorowania Sektora Ekonomii Społecznej – ZSMSES*,
- Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 projektu *Wrota Statystyki*,

²⁸ Na podstawie Rb-28UE za 2023 r.

- Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 projektu *Ekonomia społeczna pod lupą*.

(akta kontroli str. 55-71, 80-134 CD-1 plik: 077-092, 095-131)

Szczegółowe badanie wydatków budżetu środków europejskich Centrali GUS, w łącznej kwocie 1893,7 tys. zł²⁹ stanowiących 23,9% wydatków dysponenta III stopnia oraz 18,6% wydatków w części 58 wykazało, że wydatków dokonano zgodnie z przepisami, planem finansowym, w okresie kwalifikowalności oraz zgodnie z umowami o dofinansowanie.

(akta kontroli str. 230-236, CD-2 plik: 001)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa i budżetu środków europejskich w 2023 r. przez kontrolowaną jednostkę w zakresie wydatków.

Objęte kontrolą wydatki zostały poniesione w granicach planu finansowego, z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w ustawie o finansach publicznych oraz aktach wykonawczych.

OBSZAR

3. Sprawozdawczość

Opis stanu
faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania rocznych łącznych sprawozdań za 2023 r. przez dysponenta części 58 – Główny Urząd Statystyczny i sprawozdań jednostkowych Centrali GUS (dysponenta III stopnia):

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa w zakresie programów realizowanych ze środków pochodzących z budżetu UE oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 Programy),
- z wykonania planu wydatków budżetu środków europejskich, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 UE),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1).

Kontrolą poprawności sporządzenia objęto również sprawozdanie za IV kwartał 2023 r. o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Sprawozdania łączne zostały sporządzone przez dysponenta części 58 na podstawie sprawozdań jednostkowych podległych jednostek. Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki (dysponent III stopnia) były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

(akta kontroli str. 118-134, 142-149, 176-198, CD-1 plik: 051-055, 116-131, 783-887)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

²⁹ Wydatki majątkowe 589,4 tys. zł oraz wydatki bieżące 1304,3 tys. zł.

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez kontrolowaną jednostkę sprawozdania budżetowe i w zakresie operacji finansowych.

Sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo, a kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych objętego kontrolą dysponenta III stopnia były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej.

V. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie³⁰ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, 15 kwiecień 2024 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Michał Jędrzejczyk

/podpisano elektronicznie/

³⁰ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłoszenie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.